

UNAI IZENA

Euskaldunak aspaldion, santuen izenak alde batera itzi eta euskal izenak artzera jotzen dogu. Ondo dago. Baiña alegindu bear gara gure izenak nondik datozen eta zer esan nai daben jakiteko.

Gaur labor-labor, “unai” izena artuko dogu eta azalpen au egiteko Fontes Linguae Vasconum aldizkarian, 7n. zenbakian, 87n. orrian Juan San Martin’ek dakarren idaz-lan bateri jarraituko dautsagu, gaia estuegi artu bagerik.

Giza-izen au erabiltea dala-ta aspaldion gorabera aundiak izan dira eta idaz-lan au esandako aldizkarian idatzi ebana erriko izen-zerrendara joan zanean, ezintasuna aurkitu eban. Antzera jazo jake beste batzuei Eneko edo Aitor edo Gidor izenakaz. Azkenengo izen au dala-ta, Garitaonandia’k bermeotar bateri Regino’rez ordez “gidor” ezarri eutsolako izan nebazan gorabera batzuk.

Unai itz orrek beizain esan nai dau ba.

Iratxe’ko agiri zarretan agertzen da urrengo eta emen Garcia Unaia da agertzen dana 1168n. urtean.

Irugarren agiria XIII gizaldikoa da, Jerusalem’eko Jon Deunaren taldekoen artean dator, emen be Garcia Unaia.

Xabier’eko Frantzisko deunaren bizitza-liburu baten Martin Unaia agertzen da (1477).

Orainsuago, 1880, Unaya Ezkerra agertzen da Satus-tregi’k azaldu dauan Orreaga’ko errementariaren kontu-liburuan eta bost urte geroago “Unayaneko condia”.

Elerti-liburuetan sarritan agertzen da eta itzulpenak be egiten dautsoez itzari.

Euskereak ez dauko lateñeko “pastor” itzaren esangura zabala agertzen dauan itzik: ardienea danean artzaia esaten da, eta Sabino Arana’k artzaia ta unaia aurean eukazala, unaia artu eban “pastor” euskeratzeko.

1596n. urtean “Refranes y sentencias” liburuan “pasto-

res” euskeratzeko “unaiak” agertzen da, baiña liburu berran beste leku baten “arzayoc”.

Oienart’ek, 1657, “ulhainac” dakar.

Lope de Isasi’k, 1850, “unayac” idazten dau eta vaqueros erderatzen da. Mogel’ek oster, esaldi bera dakar baiña “unai” bagerik, “artzain” artzen dau.

Zubero-aldekoak “ülhañ” idazten dabe, 1889. Ortik Be-Naparroa’n be “ulhain” Baztan’en XVIII gizaldian “unaiei” agertzen dan.

Aita Villasante’k 1968n. urtean Oiñatiko euskera idazlanean (Egan 1968, 92) “Unain” itza Oñati’n ezaguna dala diño eta beizaiña esan nai dala eta Aloña-aldean Unamendi izeneko etxe bat be ba-dagoela.

Mitxelena’k bere idazki zarren liburuan “Eneko artzaia” eta “Garcia unaia” dakaz XIII gizaldiko lez.

Araba’ko Atauri’ko agiri baten 1661n. urtean, “unaitxi” agertzen da.

Pedro Zabala’rez Toki-izenen liburuan, unai beizaiña dala agertzen da.

Erro aranean serbitzailari unaia esaten jake eta etxe askok dauke euren izenean unai itzagaz zer-ikusia.

Larramendi’k bere iru izkuntzako iztegiaren itzaia ta beizaiña, unai dirala diño.

Azkue’k bere iztegiaren Goi-naparroan, Be-naparroan, Gipuzkoa’n, Erronkari’n eta Bizkaia’n unai esaten dala diño.

Pierre Lande’k bere iztegiaren, lapurteraz eta Benaparroa’ko izkeraz unai esaten dala dakar.

Jose Mª Iribarren’ek bere iztegiaren una beizaiña dala agertzen dau.

Eta, azkenez, Plazido Mujika’k bere iztegi ederrean, Boyero/itzain edo unai leku guztietakoa dala dakar, bardin vaquero/beizain, unai eta “pastor” artzain dala.

OLAZAR’tar Martin’ek

NASTEAN

Gaztelerea Gaztela’ko iparraldean sortu zan eta sortzailleak orduan an bizi ziranak, euskaldunak izan ziran.

Gaztelera ez da ba, besterik euskaldunak txarto berba egin eben latiña baiño.

Ori baiezteko or daukaguz gaur be Burgos’ko iparraldean dagozan ainbeste toki-izen euskaldun.

Idazleen artean, or daukaguz Donemiliane’ko azalpen edo glosak, batzuk gaztelera eta bi euskeraz: “Izioki” eta “Ajutu ez dugu”: Gaztelerea sortzen dago eta orreik dira

euskeraz be lenengo esaldi idatziak.

Gaztelereak gauza eder bat dauka euskeratik artua, bost abots bakarti edo bokal garbi-garbiak, Europa guztia’n beste izkuntza batek be ez daukazanak.

Gaztelera’ko jostakaria be “Mio Zid” edo Bertzeoko’ko Gonzalo olerkariaren aldian eta Fernan Gonzalez’en olerkia idatzi zanean, parasintatikoa zan euskera dan lez. Esaterako: Mio Cid se despidió de su esposa Dª Jimena y salió de San Pedro de Cardena y atravesó toda Castilla y llegó a Valencia... Orrelan

idazten zan orduan, jostakaria leunean, euskeraz lez. Gero Ber-jaiotza-aldian etorri ziran aldakuntzak gaztelera eta onelan geratu ziran esaldiak: Mio Cid, después de despedirse de su esposa Dª Jimena, dejando atrás San Pedro de Cardena y habiendo atravesado toda Castilla, llegó a Valencia... Gaur be euskereak gorroto dau “hiposintactico” edo esaldi maillatuen idazkera au. Euskerea parasintaktikoa da, antxiñako gaztelera zan lez.

OLAZAR’tar Martin’ek